

השופט מזוז על חוק ההזנה בכפייה: לא ברור מדוע יש להתייחס גם לשיקול הביטחוני

שופטי בג"ץ ביקשו הבהרות בנוגע לחוק המאפשר לשופט המאשר את ההזנה להתחשב בניסיונות ביטחוניות, ולא רק במצבו של האסיר. המדינה: היחס לאסיר שיגרום לאינתיפאדה נוספת הוא שונה

שרון פולבר 22.02.2016 01:25

בג"ץ דן אתמול (ראשון) בעתירות נגד התיקון לפקודת בתי הסוהר, המאפשר הזנה בכפייה של אסירים שובתי רעב באישור בית המשפט, אשר רשאי להתחשב גם בסיכונים הביטחוניים שמייצרת השביתה. התיקון לחוק, שאושר ביולי 2015, קובע כי נשיא בית משפט מחוזי או סגנו רשאים להתיר כפיית טיפול רפואי על אסיר שובת רעב, אם מצאו שללא קבלת הטיפול ישנה אפשרות ממשית שתוך זמן קצר תגרם סכנה לחיי האסיר או נכות חמורה, וכי הטיפול נועד להיטיב עמו.

הסתדרות הרופאים, עמותת רופאים לזכויות אדם ומרכז אל-מיזאן לזכויות אדם עתרו נגד התיקון מיד עם אישורו בכנסת. לאחר שהתקיים דיון בעתירה בספטמבר האחרון, ביקשו השופטים — המשנה לנשיאה אליקים רובינשטיין, נעם סולברג ומני מזוז — לקיים דיון נוסף אתמול, בו התבקשה המדינה לספק הבהרות באשר לסעיף הנכלל בתיקון, הקובע כי הזנה בכפייה תאושר על ידי בית המשפט, בין היתר, לאחר שנשקלו שיקולים של "חשש ממשי לפגיעה חמורה בביטחון המדינה".

לפני חקיקת התיקון, כפיית טיפול רפואי עוגנה בחוק זכויות החולה, בו נקבע כי תבוצע רק באישור ועדת האתיקה. על ועדת האתיקה לשמוע את המטופל בטרם החלטתה, ולהכריע כי נמסר לו מידע המאפשר קבלת החלטה מודעת, כי הטיפול צפוי לשפר את מצבו, וכי סביר שלאחר מתן הטיפול יסכים לו בדיעבד. התנאי האחרון, שנוגע להסכמה בדיעבד, יצר קושי במקרים של אסירים שובתי רעב, המשתמשים באופן מודע במצבם הרפואי לצורך הבעת מחאה.

השופט מזוז תהה בדיון אם יש צורך בהתייחסות המפורטת לשיקולים הביטחוניים המובאת בסעיף, וציין כי עצם קיומו של מנגנון בחקיקה המאפשר הזנה בכפייה על סמך דעת שופט במקרים בהם ועדת האתיקה לא מסוגלת או מעוניינת להכריע, מספק מענה לסוגיה הביטחונית. לקראת סוף הדיון הסכימו השופטים לבקשת המדינה להציג במעמד צד אחד חוות דעת בעניין התנאים להפעלת הסעיף, שהוגש מטעם חטיבת המחקר של שירות הביטחון הכללי (שב"כ).

מזוז ביקש לעמוד על חשיבות השיקול הביטחוני ושאל את נציג הכנסת עו"ד גור בליי על מצב בו שני אסירים במצב בריאותי זהה לחלוטין, אך אחד מהם שובת רעב מסיבות פרטיות, דוגמת דיכאון, ואין סכנה ששביתה הרעב שלו תוביל להשלכות חברתיות נרחבות, בעוד האסיר השני שובת מסיבה אידיאולוגית ויש חשש שמותו יגרור תגובות חיצוניות. "לגישתכם", שאל השופט מזוז, "במצב כזה בית המשפט יכול להחליט שלא לכפות טיפול על אסיר א' וכן לכפות על אסיר ב'?" עו"ד בליי השיב: "התשובה היא כן... תהיה הפרדה בין ב' לא', כי אם ב' ישבות רעב תהיה אינתיפאדה נוספת. אבל חשוב להדגיש שמה שמוביל אותנו זה הרצון להציל את חיו".

עו"ד תמיר בלנק המייצג את עמותת רופאים לזכויות אדם טען כי התחשבות בשיקול הביטחוני תהפוך את ההזנה בכפייה לעינוי. "אנחנו סבורים שהכנסת הסעיף כשיקול ליישום תהליך רפואי שעלול להיות מאוד מכאיב, פולשני וקשה הופך את ההליך, לפי הספרות והפסיקה שאנחנו מכירים, לעינוי".

עו"ד ארנה לין, המייצגת את ההסתדרות הרפואית, טענה כי הסעיף צריך להימחק שכן "הטיעון הביטחוני ממלא את החסר תמיד. במקום בו יש ספק אם נדרש טיפול כפוי — ישנו השיקול הביטחוני". היא הוסיפה כי התיקון לחוק סותר את כללי האתיקה של הרופאים, כך שרופאים שיבצעו את ההזנה לפיו לא יוכלו להיות חלק מהסתדרות הרופאים.

נציגת המדינה, עו"ד ערין ספדי עטילה, דחתה את הטענות וציינה כי השיקול הביטחוני הוא רק חלק ממכלול רחב יותר של שיקולים. באחת מתשובות המדינה נכתב כי "ההסדר החקיקתי מורכב מרבדים שונים, ומבנהו מלמד על כך שהשיקולים הביטחוניים המונחים ביסוד הסעיף אינם עומדים בפני עצמם". במסמך מודגש כי "לא ניתן לתת היתר כאמור, על סמך השיקול הביטחוני בלבד. השיקול הביטחוני צף ועולה כשיקול רלוונטי, רק לאחר שמוגשת בקשה בהתאם לתנאים המהותיים בחוק שעוסקים במצבו הרפואי של שובת הרעב".